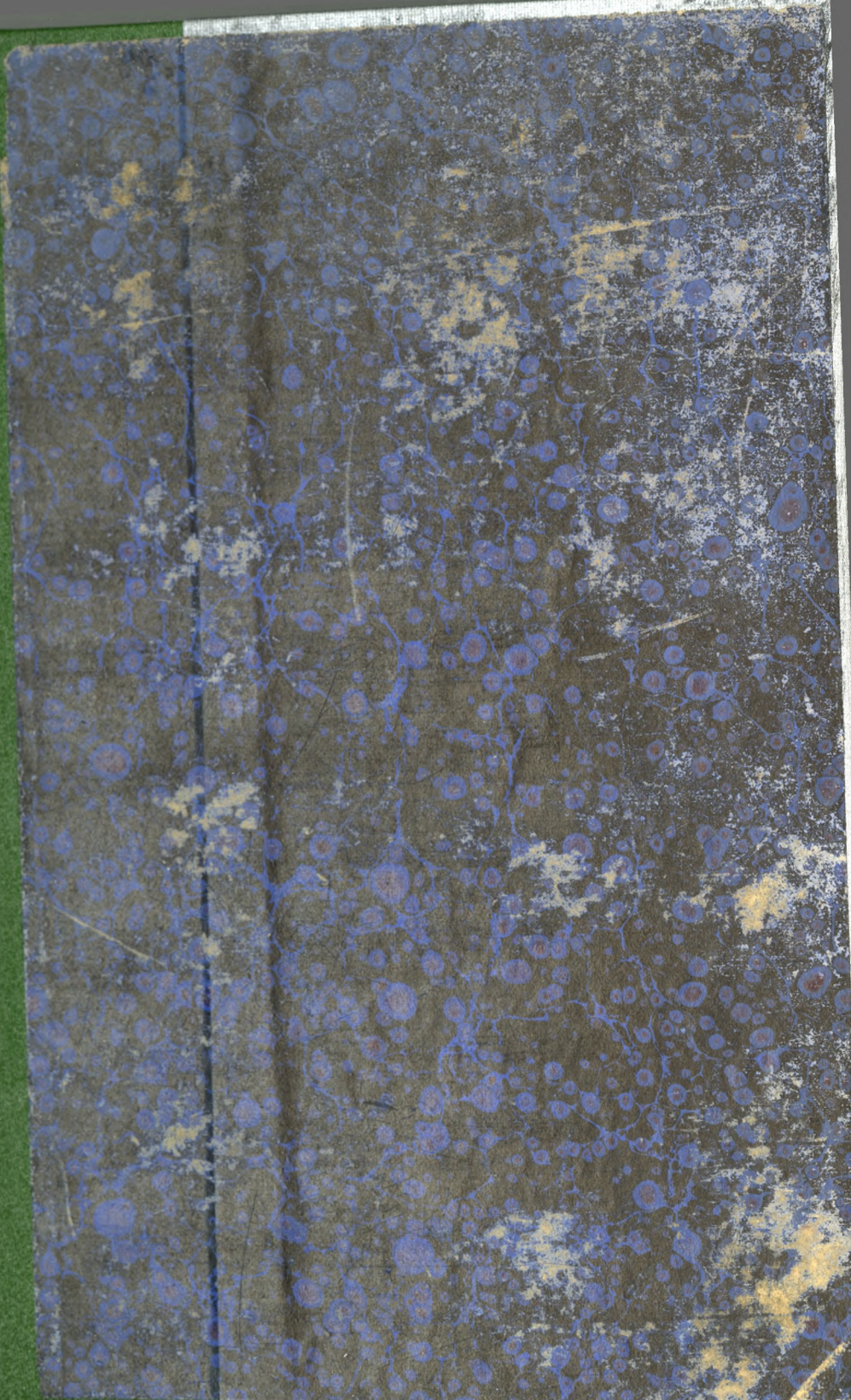

Politikai
röpiratok,

51.

forradalom az orosz segítőseregeket küldé be. — S e véres küzdelmek, mik a maroknyi nép számát ezerekkel apaszták minden eredmény nélkül, bár mily győzedelmesek lettek légyen ütközeteik, minden eredmény nélkül maradtak, csak sebeit szaporíták a hős nemzetnek.

Dönthetlen bizonyágai ezek, mert történelmi tények ama állításomnak, hogy a nyers erő egyed uralkodása a miveltség előhaladtával megtört, s ma már befolyásra és pártfogoltatásra is van szükség az államok tanácsában. — Minden ilyen harc csak nyomásra adott alkalmat, mely új kitörésben vélte a szabadulást.

Tények felett miket Clio az emberiség történelme márvány oszlopába berovátkolt — vita nem lehet; e tényekre alapítva ajánlatom, reméllem, könnyen bebizonyíthatni annak életre való-ságát; az által, ha nem voltát meglettnek képzelem, hová terjedtek volna ki szeretett uralkodó házam sassai, ha kormányzott népével egyesítve haladt volna rendeltetése felé; s hol állnál nemzetem, ha mindég uralkodód érdekétől vezérelten — mely csak önérdeked — haladtál volna előre.

Nincs a fantasiának itt határa, mit a való túl nem szárnyalna.

Megfejtván és gyenge erőmhöz képest állításom, azt megis támogatván, a szoros rendszer még egy kérdésre kívánna feleletet — mi ajánlatom mikénti kivitelét s a jelen állásból az elfogadott elvek szerinti rendszerbe való átmenet módját tárgyazná.

Erre felelni nem tudok, de azt hiszem, elég nálamnál sokkal derekabb s vélem nem is hasonlítható fő rangu urak és állam-férfiak vagynak, kik az elvet ha elfogadják, annak kivitelét is eszközölni tudni fogják.

51
377

GONDOLATOK

AZ

1848-dik ÉVI

IX-, XI-, XXIII. ÉS XXIV-dik TÖRVÉNYCZIKKEK

ÉRTELMEZÉSE ÉS ALKALMAZÁSA

KÖRÉBŐL.

3.

EGY KÖZSÉGI KÉPVISELŐ.

(Stombarhegy kerületi községi képviselő)

PEST,

MÜLLER EMIL KÖNYVNYOMDÁJA,

1861.

61672 20TB 4979

GONDOLATOK

1848-ik évi

IX-ik, XI-ik, XXIII-ik és XXIV-ik

ÉRTELMEZÉSE ÉS ALKALMAZÁSA

köréből.

EGY KÖZSÉGI KÉPVISELŐ

PEST.

MÜLLER ÉS FIAI KÖNYVNYOMDÁJA

1861

GONDOLATOK

az 1848-ik évi IX-ik, XI-ik, XXIII-ik és XXIV-ik
törvények értelmezése és alkalmazása köréből.

Midőn az 1860-iki oct. 20-ki ugynevezett diploma kibocsátása után Magyarország alkotmányos életének rehabilitálhatása reménye feltűnt, mintha egy lélekmozzanás, — egy szívlüktetés hatotta volna keresztül az országot, — egy hangzat töltött be mindent, és ez volt — 1848. év.

Ez égbekiáltólag igaz és hűséges eszme, mert Magyarország életétől feltételeztetik az ausztriai birodalom fenállása, — és mert ha nem az 1848-ki alkotmányos törvények szerint kellene Magyarországnak új életét kezdeni, nem csak az 1848-ki törvények semmisülnének meg, de megsemmisülne az ország jobbainak, legjobbjainak és többségének az 1824-ik évtől kezdett szellemi küzdelme azok ellen, kik a nemzet minden tagjainak az alkotmányos élet jótéteményeiben leendő részesítése helyett még mindig valami castismust, privilegiumot, kik az ugynevezett nép irányában, monopoliumokat, egy szóval, kiskorúsági gyámnokságot fentartani ohajtanak. — Az ezek ellen 24 éveken keresztül több vagy kevesebb keserőséggel folytatott örök

dicsőségü küzdelmeknek kellene megsemmisülniök. — De ez lehetetlen. Azon küzdelmek az önfenttarthatásnak a világ történelméből véres és láng betűkkel átadott tapasztalatai nyomán tétettek, melyek annyira csalhatatlanok, s az 1848-ki törvények bekövetkeztének oly természetes előzményei, hogy ha az 1848-ki törvények nem léteznének, s mint szokták mondani, az 1847 után tabula rasa állana előttünk, másra átmenni lehetetlen lenne, mint az 1848-ki elvekre és törvényekre, mert csak ezekben vannak letéve azon alapelvek, melyekért más népek és nemzetek annyi véres tusákon mentek keresztül, s melyek végre is megtagadhatatlannak valának, mert azok nélkül alkotmányos élet szilárd fenállása képzelhetetlen, s mert a magyar arisztokrácia azt önként belátta, azért az a magyar nép minden osztályaira nézve örök dicsőségü. Egyébiránt nem czélom bizonyítgatni történelmileg, miként az említett beléleti harcok mindig az előhaladt eszmehatalom megdönthetetlen erejéből merültek fel, mely nem csak odáig vitte terjedelmé határait, mint azt nálunk az 1848. törvények mutatják, hanem a hol azok jelenleg a nálunk jóval felül civilisált nemzeteknél állanak, s hová mulhatatlanul nekünk is felhatni Isten segédelmével reményünk van.

De hagyjuk ezt, mint mondám, noha az 1848-ik eredményekig én is mint egyik közszolgája a hazának híven állottam a nekem osztályúl jutott sorompóban, és így én is tudnék szolgáltatni adatokat, mint nem lehet meggátolni a megért, s a szabadság tiszta irányában terjedő eszméket, — mert az, elnyomatva bár egy időre, kérelhetetlenül elrombolja gátjait, és sivatag támad még a kiengeisztelődés felett is, s az örvények felett a gátló és gátlott egyenlőn gyászban állanak azon fájdalmas érzettel, hogy könnyebb pusztítani, mint ismét felvirulást támasztani.

A szabadság eszmével megbarátkozott népeknél lehet

a szabadság gyakorlatát szunnyadásba hozni, de az elveket elnyomni, soha sem. Az, a mit Napoleon népeivel tesz, nem elnyomása a szabadságnak, hanem a figyelem félrevezetése oly ügyekre, melyek a franczianépet, épen úgy képesek lebilincselni, mint maga a szabadság. A szemfényvesztő, mint szokták mondani, nem üz ördögi mesterséget, hanem végtelenül ügyes a figyelem félrevezetésével csaknem lehetetlennek látszó dolgokat véghez vinni, mi a nézőnél nem boszankodást, hanem bámúlatot és tetszést szül. Mihelyest III. Napoleon a világ jelenlegi legbámúltabb embere, kihagyja nagy gondolataiból s tetteiből azon fátyolt, hogy ő mindent a mit tesz, Franciaország nagyságáért és Franciaország iránti szeretetből teszi, mihelyt megszűnik hirdetni a szabadságnak egy uralkodó szájából soha nem hallott elveit, melyeket a franczia nép császára nagyságának viszonzásául mindenről megfélemlítkezve örömittasan viszhangoz, tekintse megkezdett műveit bevégeztetteknek, és hagyja ki számításából a szabadság tiszta elveit, ő lesz az első, kitől népe bizodalma elfordul, és ő lesz az első áldozat is. Most — mondjanak III. Napoleonról bármit, ő népének bálvány, ez ideig minden vállalatát népe részéről szeretet, ragaszkodás és oly mértékű bizodalom kíséri, mely a feltétlen beleegyezés bélyegét viseli magán, melyben ki van mondva, hogy tegyen akármit, bizzuk reá magunkat, ő tudja legjobban hogy kell, és mikép lehet a franczia népet nagygyá és boldoggá tenni; — mondjanak ellenei a mit akarnak, ő azon viszonyban él népével, mint a gyermek egy jó atyával, midőn a gyermek a legszigorúbb parancsokat is teljesíti teljes megnyugvással, mert lelkeből meg van győződve, hogy atyja az ő javánál egyebet nem akarhat, sőt nem is gondolhat.

Ne higyük pedig, hogy ez a szerencsés helyzet egyedül a hadi szerencse alapján nyugszik; az ahoz sokat nyom,

de nem mindent; — a megtörhetetlen akarat a főbasis; **III.** Napoleon ugyanazon ideákkal és gondolatokkal lett nagygyá, melyeket reá I. Napoleon hagyományozott. Világos tehát, hogy a francia nép a rajta elkövetett önkénykedést és tán zsarnokságot is mind szívesen elengedte volna I. Napoleonnak, ha kedvelt császára Elbába nem költözik; — ekkor jellem én tört meg a bizodalom, s ha szoros critica szerint vizsgáljuk I. Napoleon történetét, őt semmi egyéb nem buktatta meg, mint a bizodalmatlanság. Cromwell az angol despota, korának legnagyobb bajnoka, retgett hatalom volt kint úgy mint bent, de ő magában még jobban remegett, és palotájának tömkelegében nem birt egy nyugvó zugot találni, hol pihenésre fejét aggodalom nélkül lehajthassa, — *timuit timentes, et metus in auctorem rediit.*

A nemzetekre nézve nem mindig volt üdvös az ilyen, — fejedelmeinek akaratjába való vak beleegyezés, mert jöttek utánok kevésbé képesek, és a státus quoból kibontakozni, gyakran temérdek véráldozatba került, — a hasonló okok mindig megszülik a hasonló következtetéseket, — de annál bizonyosabb, hogy bizodalom nélkül kormányozni teljes lehetetlen, vagy megfordítva, a fejedelem, ki bukni nem akar, ki talán nagy és nyomatékos akar lenni a világ piacznán, annak népe bizodalmit birnia kell; minden eszközök közt ezt elérhetni legbiztosabb és legtisztéletreméltóbb: a szabadság és alkotmányos élet iránti őszinte tiszta hódolat, a mely nép erről meg lesz győződve, annak bizodalmit fejedelmétől elfordítani teljes lehetetlen.

És most nem folytatom tovább e themákat, melyek szorosán véve, felvett tárgyamhoz úgy sem tartoznak, de nem folytatom tovább, mert hiszem, lesznek a közel jövő-

ben nálam, a mult idők viszontagságai által testben léleken elroncsoltnál sokkal erősebbek, kik erősebb történelmi és eszményi okokkal fogják az említettek igazságát bebizonyítani; nem folytatom tovább, mert nem is volt nálam feltéve ezekre kitérni, csak elmondám, mert irás közben önkénytelenül jöttek tollam alá a gondolatok; és végtére, nem folytatom tovább, mert nem akarom a mondottakat szorosán jelenlegi viszonyainkra sem alkalmazni, mert a mondottak úgy is a király és nemzet közt tisztára hozott igazságoknak reménylhetők, én pedig nem akarnék a nemzet éltető reménye felibe, — nem akarnék egy felhőcskét sem lehelni, nem a recriminatio vágyának lendületét sem gyanittatni, — királyunk ki viszontagos időszakban, tán nem is saját elhatározásából lépett a hatalom terére, még mindig elég fiatal, hogy ideje legyen a multakat elfeledtetni, — szentül hiszem, a súlyos évek multával semmi sem hátráltathatja istentől nyert szép talentumát: belátni, hogy azon bátor tanácsok, egyedül és igazán hívek és őszinték, melyek jelenlegi környezőitől s Magyarország nemzeti gyűléséből erednek; egy nemzet, mely magához hű, — fejedelméhez is hű, e kettő elválaszthatatlan, mondá Széchényi. — Amen.

Áttérek tehát felvett eszmémre, az 1848. törvény 23. és 24-ik törvény alkalmazása körül tapasztalt tévedésekre, sőt ki merem mondani, az 1848-ki törvények értelmével és intentiojával homlokegyenest ütköző iránylatokra.

Valamint a fejedelemnek nem szabad szem elől téveszteni, hogy népének és nemzetének alkotmányos szabad élete, mely bizodalmit szüljön, alapját tegye kormányzatának, — különben birjon bár China milliőinak számával, az magát az első hódító hatalom előtt megadja, mert sem ragaszkodást, sem szeretetet, sem bizodalmit hazája s fejedelme

íránt nem érez, csak egy czéltalan szokást, melynek alapja nincs, melyet megtartani, vagy elhagyni tökéletesen mind-egy, — sőt egy természetes sugallat támad benne elhagyni inkább azt, mi emberi méltóságától annyira elüt, s legalább oda vergődhetni, hol hódítói állanak — ismét mondom tehát, valamint a fejedelemnek népe bizodalma (nem engedelmességére, mert engedelmesség és bizodalom nem mind-egy, hazafi és rabszolga sem mindegy) kell törekedni, ugy népeknek és nemzeteknek, a mindig tökéletesebbre vergődés természet törvénye szerint, nem szabad elhanyagolni, minden esetleges lehetőségek irányában, magát ugy constituálni (nem szólok vad népekről, hanem hol az alkotmányos élet, vagy legalább civilisatio fogalma létezik) hogy ne csak szerzett alkotmányos jogai csorbulást ne szenvedjenek, de a tökéletesbülésnek se lehessenek gátjai. Az alkotmányos életnek a belviszonyok szerkezete szerint ezerféle fokozatai lehetnek, de biztosítéka, (garantiája) csak egy, és ez a nemzet tömörsége (solidaritása), azaz hogy az alkotmányos élet jótékonyága a legalsóbb rétegekig ugy legyen keresztül szöve, hogy azt a honnak minden polgára egyenlően élvezhesse, vagy hogy legfeljebb saját individualis helyzetének tulajdonithassa, ha nem élvezheti, de ismét saját individualis igyekezete által érhesse is el mind azt, mi bár kinek elérhető.

A szabadság tiszta fogalma nálunk is rég meghatározva, (definialva) van; — de valljuk meg az igazat, régi institutioink befolyása s gyakran önzés és rosz akarat által annyi osztály és érdekekre szagगतott állásunk azt okozta, hogy a szabadság elveinek, — a mennyit eddig elérnünk lehetett is, gyakorlati életbe léptetésénél, még mindig előitéletektől bizonyos elfogultságtól, a legjobb esetben féltékenységtől vagyunk körül övedzve. Ám hiszen jól tudjuk, hogy

a) szabadság tiszta fogalma sem kevesebb, mint hogy

minden ember individualis szándéka és akarata kivitelében, idegen eltérő szándék és akarattól akadályozva ne legyen, ez volna természetesen a szabadságnak legtisztább fogalma, igen de ezen abstract definitio szerint a szabadság sem vad, sem társadalmi életben nem kivihető, vad állapotban az erőszak, társadalmi életben a magán és közjogi viszonyok teszik kivihetlenné; a társadalmi körben tehát (mert csak erről szólhatok) hogy erőszak ne gátolja a szabadságot, szükségesség volt annak korlátokat tenni, olyanokat azonban, melyek a szabadság élvezhetésének feltételeül épen az individualis akarat kifolyásaul tekintethessenek. — Ezt nevezik alkotmányos törvénynek, — alkotmányos törvénynek mondom, mert különben, ha nem önkényt szabattott a korlát, az akkor önkény és szabadság ellenes, ha a legüdvösebb is; a törvényes korlátok szükségét, a társadalom beléletéből kiszámítani, s e szükségét körvonalozni is tudni, teszi a status bölcsességet.

És hogy minden, a mi a társadalomban történik, az individualis akarat kifolyásának tekintethessék, — mert vannak ügyek, melyek az egész országot érdeklik, melyek a megyéket, melyek csak a községeket, — mind az országos ügyeket, mind a megyéket és községeket illetőleg, kifejlett a képviseleti rendszer, oly gyűrűzetben, melyet az ügy természete hozhat magával. — A képviseleti rendszernek oka ugyan is az lévén, mert tömegekkel közvetlen tanácskozni nem lehet: az országgyűlésén a közvetlen befolyás legkisebb, a megyékben már nagyobb, a községekben végre legnagyobb.

És mi következik mind ebből? az, hogy, mivel nincs az országgyűlésen senki, ki valamely megyéhez, a megyén senki, ki valamelyik községhez ne számittassék, — nagyon természetes, hogy az ország- vagy megyegyűlésen hozott alkot-

mányos intézetek jótékonyágának gyakorlati élvezete egyedül a községekben képzelhető, — az alkotmányosság elveinek tehát ott kell legtisztábban kifejlődve lenni, mert az alkotmányos élet jó és rossz oldala ott tünteti fel magát, onnan kell tehát kiindulni a népakaratnak mind a megyékre, mind az országgyűlésére; vagy is mindent összevéve, ez annyit tesz, nép nélkül erős alkotmányos élet nem képzelhető, — annál fogva a községi rendszer az alkotmányos életnek leg-erősebb alapja, mert ez a solidaritas zárköve.

Istenem, hány éve sovárognak Magyarország legjobbjai e solidaritas után, mert régi institutioink, a fenmaradhatást már nem biztosíthatták, de hiába, különösen birtok viszonyaink zavara miatt, de az elveszett idő miatt is a községi rendszer általánosan még eddig se hoztathatott be! Minden, a mit eddig elérhettek a községek az, hogy befolyással lehetnek az országgyűlésen és megyéken, és néhány nagyobb község részesült azon jótékonyágban, hogy az uriszékek megszűntével azon ügyeket, melyeket eddig is maguk kezeltek, ezentúl is maguk kezeljék mint hatóság, s a feljebbvitel a megyére történjék, s ezzel kapcsolatban saját házi ügyeiket a törvény korlátai közt maguk intézhessék, és már csak ily félig kivitt siker után, mily egy hang uralkodik az országban az **1848** mellett, mily solidaris a kezeség minden perczen mindent áldozni, nem a valóságért, melyet az 1848-ki törvények még be nem végezhettek, hanem azon elvek valósulhatása hitében és reményében, melyek az 1848-ki törvényekben letéve vannak.

Nem állítom, hogy az 1848-ki törvények bevégezvük, s hogy azokon semmi módosítás nem történhetik, ám hiszen, csak nem minden törvényezik szerkezete a jövő gondjait igényli, de ha valami, — úgy bizonyosan a mind vallási mind polgári tekintetben értett jogeyenlőség — a közös te-

herviselés — s az autonomicus kormányzat elveinek — az országgyűléstől a megyéken keresztül, a községi rendszerben kifejtendő magán ügyekig, — szenteknek és sérthetetleneknek kell maradni.

És még is ki hinné, hogy vannak az országban vidékek, hol az 1848-ik évben rendezett tanácscsal ellátott községek ujjászervezését aggodalommal tekintik.

Azt mondják, ugyan is némelyek: A régi dicső kortól fogva a legutolsó időkig bebizonyult, hogy a megyei rendszer volt a szabadság védbástyája, és egyedüli fentartója, a községekben felállítandó hatóságok pedig gyengíteni fogják azt.

A megyei institutio ugy a mint volt, igen jó institutio és az akkori korhoz és viszonyokhoz képest a lehető legjobb, de bizony volt annak a jó mellett rossz oldala is; azonban nem tartozik ide e rövid észrevételek során oda kiereszkedni, — annyi bizonyos, hogy legdicsőbb kora volt mindenesetre 1847, midőn az alkotmányos élet fentarthatásáért lemondtak mind az ország, mind megyei gyűléseket illetőleg a castismusról és annak jogairól, s a nemzet egybeforrasztásában kerestek biztosítékot, bár tette, vagy tette volna az előtt csak 25 évvel, most hihető másképp állanánk. Meg nem fogható tehát, hogy éppen a mi erőt kölcsönöz az egésznek, a mi lelket és életet lehel az egészbe, az ártalmas lehessen a részletnek.

De mondják ismét, ez mind szép theoriában, gyakorlatban csak a maguk érdekét fogják képviselni, a megyei erő rovására.

Ezt azután már ugy sem értem, — szólj tehát kérlek barátom, ki a szomszéd megyéből jössz practice, ám hiszen,

ha csak azt nem teszed fel a községekről, hogy azok mindent rosszul akarnak, s nem egyéb romboló elemnél, — mondj nékem egyetlen egy practicai esetet, melynél a község a maga javát akarván és eszközölvén, a maga érdekét képviselvén, az által multhatatlanul rövidség okoztathatnék másnak, — ez képtelenség, — az egyesek jól értett érdekelttségéből támad a közérdek. A rendezett községek házi érdeke lefelé a többi község irányában, nem lehet más, mint azon többi községé is, felfelé a megye irányában, miután azzal, mint közigazgatási, feljebbviteli és büntető hatósággal áll kapcsolatban, ismét lehetetlen más érdekének lenni, mint hogy a megye erős, igazságos, és legmeghittebb férfiakból álljon: Egyébiránt

Te barátom fentebbi állításodnál tán észre sem veszed, hogy a községek, nem rendezett állásoknál fogva vesznek részt a megyei gyűléseknél, — mert ha tiszter rendezik is magukat, több befolyást nem gyakorolhatnak a megyére, mint a mit bizottmányi tagjaik számához képest különben is gyakorolhatnak, s ezt akkor is gyakorolják, ha nem rendezik magukat; — miért azt vagyok kénytelen hinni, midőn a megyei állást félted, önkebeledbe nyúlva azt érzed, jobban el tudnád te magad a teendők czélszerűségét találni, mint az a mivelődés első stadiumán álló tudatlan tömeg, mely csak gátul szolgálhat; s így tulajdonkép talán nem is a rendezés ellen van kifogásod, hanem nem szereted átaljában a megyei életnél magad körében látni az új elemeket? Oh barátom, én mind hazafiságod, mind becsületességed előtt mélyen meghajlok, azt sem hozom kétségbe, hogy magad mindent oly jól tudnál intézni a körülményekhez képest, mint egy egész megye, s — így csupán a jelen állást tekintve, még ohajtásodat is fel tudom fogni, de azért nem osztom elvedet, mert nincs homlokodra írva meddig állhatsz te, és csak te a vezetés élén; — ha

van körödben, ki nem érte el a tanultság kellő fokozatát, állj eszed és jóakarated nagyságával felettök, ne félj engedni fognak, senki sem akar veszélyt a maga fejére, de azért ne kívánd nemzeted legnagyobb részét örökös kiskorúságban tartani, vezesd át őket az eddigi korlátok küszöbén, a mivelődés és tudomány szükségének országába, kik oda nálad nélkül is előbb később multhatatlanul be fognak lépni, mert egykor te is kidőlsz, és Isten tudja, ki lép helyedbe? nem osztom elvedet, mert azok nagyon autokrat szelleműek, mert a mit tán te magad sem akarnál, az autokrátiától egy lépésnyire állnak.

Majd meglásd, mondd ismét, a megye, akármit állítasz is, a községek által nullificáltatni fog.

Én teremtöm, milyen eszméket nem kell hallanom; — kiálték fel magamban — mi közel látjátok ti azt a boldog időt, és Angliára gondolék, — mert már akkor mindennel készen kell lennünk, hogy a megye szükségét többé ne érezzük, a mi a megyét szükségessé tette.

Nem barátim, határozottan állítom, mennél fejlettebb lesz a községi rendszer, annál erősebb lesz a megye, a mostani összehatásnál fogva erős lesz a megye, a község, — és a községek a megye által, e kettő által az országgyűlés.

Vegyünk például Békésmegyét, — az institutiok természete nem a betűkben szokott végződni, a népinstitutiokról eleinte könnyen azt hinné az ember, hogy azt a nép maga nem is érti, annak foganatosítására nem is képes, de az institutiok természete az, hogy megszüli egyszersmind a maga kellékeit, s így a községi rendszer a rendezett tanács sat. Miután a község saját gyermekei, saját kebelükben, tisztességes állást nyerhetnek, ösztönt nyernek szülők és gyermekeik a mivelődésre, tudományosságra, — feltámad a ver-

seny, s a ma még csak miveletlenebb kezekre bízott hivatalok és egyéb megbizások, s így a megyei bizottmányi tagság is csak egy rövid évtized alatt már mivelt és tanult egyeniségekre folynak által, de azok közt a dolog természete szerint mindig a kitünő jelesbekre. Ugyan kérdem tehát; ha egész Békés minden községe, a mint hogy egy kettő kivételével, azt mind megérdemlené, rendezett tanács-csal birna, s a mostani megyei bizottmányt kitünő mivelt-ségű, az alkotmányos életbe beleszületett egyének pótolan-dának, gyengülne-e az által a megye? az nem lehet, — szerfelett erősbülne, és erősbülne maga a nemzet. Az értelmiség kifejlesztésének minden eszköze, ezek közt a községi auto-nomikus állás hatalmas lökéssel viszi előbbre magának az alkotmánynak biztosságát is, különben romboljuk össze iskoláinkat, mondjuk ki, hogy nincs több mivelt emberre szükség, mint mennyit a megye szükségel, s községbeli polgár, ha fiát neveltetni akarja, készítse el számára a vándorbotot is, itt számára nincs alkalmazás, minek neki a mivelt-ség, maradt volna az ekénél? — ezt úgy tartom barátim, magatok sem akarjátok, magatok sem hiszitek.

Hanem igen is, ha épen ki kell mondanom, a mivelő-dés terjedelmével nullificáltatni fognak némely auctoritá-sok, kiknél a nullificatio ideje eljött, és ez így van jól, ezt csak kívánni kell, hogy mielőbb lehetséges is legyen. Adja Isten, hadd lépjenek derekabbak a derekak helyébe.

Most vessünk egy futó pillanatot azon aggodalomra, hogy a községek majd minden gyűlését magán érdekeik harczerévé fogják változtatni, s a megyei közügyek hát-térbe szorúlnának.

Már az én nézetem szerint talán több vita lesz, mint eddig, de az megint csak úgy kívánatos, és úgy van jól; magán érdekeket bármi tanácskozásokban mellőzni, nem

csak nem lehet, de előttem legalább tisztán áll, hogy ma-gán érdeki alap nélkül nincs tanácskozási tárgy, nincs ugyanis olyan tárgy, a mely ha községi, a községbe-liek, — ha megyei, a megye összes községeinek, — ha országos, az ország összes lakosainak magán érdekeit közvetve vagy közvetlenül, többé vagy kevésbé ne érintené. És az alkotmányosságnak, épen az a kitünő fény-oldala van, hogy a magán érdekek erősen képviseltetve, nyilvánosan tárgyalatnak, és az e feletti vitából, figyelmes és igazságos összevetéséből mintegy commassálva válik ki a közérdek, melynek czélszerűségét s ha szükség kivitele mód-ját azután a többség akarata határozza meg, melyen megnyugodni akár tetszik, akár sem, minden becsületes hon-polgárnak, — sőt annak engedelmeskedni is elengedhetlen hazafi kötelessége; tehát az az eset, hogy magán ügyek miatt, közügy háttérbe szorittassék, soha elő nem fordulhat, mert a magán érdek csak addig magán érdek, míg tanács-kozás alá nem kerül, és vagy eldöntetik, vagy más tanács-kozási térre útasittatik.

És van vidék, — hol azt hiszik, a községi rendezés, vagy legalább a tanács rendezés minden esetre erős gyá-mola lehetne az államnak, de még sincsenek megérve reá!

És ti barátim, azt hiszitek tehát csakugyan, hogy a szabad institutio nem teremti meg, nem hordja méhében a megérés malasztját? én is jobb szeretném, ha már az embe-rek megszülettek, megtermettek volna, s készen volnának, — de az Istennek szent nevére kérlek benneteket, tudjátok mit csináltok, mikor a mit óhajtatok, a megérés idősza-kára akarjátok halasztani? évtizedekkel lökitek vissza sa-ját kívánságtokat, épen a megérés epocháját. Vagy azt hi-szitek, lett volna Anglia, Anglia, szabad institutio nélkül? vagy közelebb vonúlva, lett volna Pestből Pest, Budából

Buda, Pozsonyból Pozsony? sat., ha csak ama félszeg szabad institutiok is, melyek eddig léteztek, nem emelték volna? — A civilisatio és értelmiség fejlődése olyan valami folyam, mely behat mindenhová, hol tért és hézagot talál és erejével még kívülről is betör, és vagy haladnunk kell vele önkénytelen is, vagy elsöpör bennünket, mint a tenger fergetege a tengerészt, — ki a biztos jelekre nem ügyelve, saját erejét, a felbőszült hatalom erejével egy vonalba helyezi. — És minek is erre több példa — arranézve, ki hogy a szabad instutióknak a népek erkölcsi magasbulására, és az értelmiség fejlesztésére, kiszámíthatatlan és gyors befolyása van, tagadni akarja, minden okoskodás, falra hányt borsó, az magát az ezredek nyomán feltűnő processus rendszerét, magát a természet törvényét tagadja, hasonlón ahoz, ki az úszási ügyességet viz nélkül akarná követelni.

Ugy hiszem, el lehetne oszlatva azoknak aggodalma is, kik mind ezek mellet azon véleményben vannak, hogy a rendezett tanács nem egyéb, mint a néposztályban hatalomra vergődött párt, mely a rendezés ürügye alatt kivet egy szép öszvegnyi költséget, előre elosztja pártczimborái közt, és gondol is az azután értelmiség és civilisatio fejlesztésére. Ne vétkezzetek barátim, ne talán egyesek tévedése miatt ne bántsátok az institutiót, ez reactio lenne az alkotmányos élet fejlődése ellen, a hasadó hajnal első szürkületében az erősbulni kezdő bizodalom lánczolatának soha nem igazolható zsibbasztása, mely alatt egy pártoskodás rossz akarata lassan talán, de biztos hatással működhetne aláásni a solidaritásnak még be sem végzett nemzeti drága épületét.

Ha a rendezett tanács alkotásakor megtörténhetett a fent előhozott önzésbeli tévedés, a mit én kereken tagadok,

mert az idők bizonyítéka még mindig hiányzik, akkor se aggódjatok, és ne gondoljatok vele, mert annak kivitele idők multával lehetetlen; majd ha ők nem gondolnak az értelmiség fejlesztésével, csak a zsebre dugható pénzzel, majd gondolnak azzal a közvetlen érdeklettek, és az idő, — felettök is kiterjeszti az institutio processusának feltételeit, és annak vagy jó akarattól, vagy kénytelenségből engedniök kell, azt meggátolniok nem lehet, és a mit mind annyiszor ismételnem kell, a hibás, vagy nem hibás kezdet, legalább tiz évvel közelebb juttat a célhoz.

A fent elősorolt aggodalmas nézetek azonban minden hatályosbagnál gyökeret verve, oda nőttek ki magukat, hogy minden, a már 1848-ik évben rendezett tanácsesal bíró községek a szolgabírák által megkérdezettnek rendeltettek, hogy lehető legrövidebb idő alatt nyilatkozzanak, akarják-e ujra az 1848-iki törvényes állást megtartani vagy sem? különben szervezze őket a szolgabíró a többi községek módjára. Meg is kérdezettek, még pedig tudok várost, melynek lakosságához azon kérdés intéztetett, akarnak-e olcsó vagy drága tanácsot? sőt annak értelme is meghatározott; akarnak-e 2000 vagy 8000 frtos tanácsot? e kérdések következéseiről majd alább.

E kérdések elhatározásánál az én nézetem szerint felötlő principialis tévedés az, hogy a IX. XI. és azzal kapcsolatban álló 24-ik törvénycikkelyt a megye permissiv-törvényeknek vette, pedig permissiv törvény nem lehet más, mint a mely tisztán személyes jogokat ad valakinek, az említett törvények pedig határozott köteleességeket foglalnak magukban, melyekről lemondani nem lehet. Nézzük például az 1848-ik IX. t. cz. 4. §., egyszerre beszél mind a községi rendezett tanácsról, mind a szolgabíróról, s annál fogva, ha permissiv a községekre nézve, melyek az

1848-ki rendeletek folytán már rendezett tanácssal birhatási joggal és kötelezettséggel felruháztattak, hogy tartoznak-e magukat a szerint rendezni, a mint a törvényben előírva van, akkor a szolgabírói hivatalra nézve is permissiv, pedig ez nem lehet. Az uriszékek feloszlatásával, — határozott és kijelelt esetekben substituált bíró, a szolgabírói hivatal, és kijelelt esetekben ismét a községi tanács. És ha ez így nem volna, ha nem volna a törvény, jog- és kötelezettséggel egybekötve, melytől eltérni nem szabad, mért ne lehetne a községet kérdezni, akar-e követet küldeni? vagy mért ne juthatna eszébe valakinek, kötelessége-e a megyének magát szervezni? Mihelyest ki van mondva, hogy az 1848-ki törvényekben és a többiekben meghatározott alkotmányos tért el akarjuk foglalni, a mennyire csak a lehetőség nem gátol, keresztül kell azt vinni egész terjedelmében, különben a következetlenségek és difformitások chaosába merülünk.

De ha onnan indulnánk is ki, hogy az 1848-ki törvény a községekre nézve permissiv, és személyes jog alapján létezik, melylyel a ki élni akar, élhet, a ki nem az nem: még akkor sem tarthatom a kérdezősködést törvényesnek, mert lemondhat ugyan valaki személyes joga gyakorlatáról, de mást abból ki nem szoríthat, és így szavazás vagy kérdés alá, azok joggyakorlata, kik azzal élni akarnak, nem jöhet; és pedig, ha jól tudom az eseteket, minden elterjedt aggodalmi és féltékenységi deferentiák mellett, egy megkérdezett községben sem fogyott le annyira a törvényt betölteni szándéklók száma, különösen az értelmesbek részéről, hogy azokból egy igen becsületes rendezett tanács és képviselő testület ki ne telt volna, minél fogva ha én akkor a megyén lehettem volna, vagy hasonló esetben ott leszek, a minoritás pártolására kelnék, mert ez azon eset, a hol a minoritásnak van igaza.

2. Azon megyei végzés, mely a megkérdezést határozta, előttem legalább azon további tévedésen alapszik, mert nem egyezik meg a törvényhozás általános philosophiájával, és a törvény inteniójával. A törvényhozót, ki nemzete életében egy szabad institutiót törvény ereje által akar általvinni, minden esetre az értelmiség magas fokán állónak kell képzelnünk, mint az általános többség állhat, s így belátja nemcsak a pusztá hatást, melyet a törvény gyakorlati végrehajtása szülni fog, mint ez már fentebb is bebizonyított — hanem a jótékony hatás felismerése minden gondolkozni tudót elvezet végre a törvény fogalmazása okainak felismerésére, vagy is a tudomány s meggyőződés azon lépcsőjére, hol a törvény alkotásakor maga a törvényhozó állott, és észrevehetetlenül a még tökéletesebbre előkészíti. A törvény az élet egyik leggyakorlatibb iskolája.

Én e tiszta meggyőződésem kifejtése után azt ohajtánám, hogy hol a törvény megtartásáról, de különösen a nép jogait közvetlen illető törvényekről van szó, minden, ki emeltebb értelmiséggel felruházva érzi magát, a törvény eránti tiszteletre, annak megtartására és engedelmességre serkentse az illetőket, a helyett hogy kérdések kezdeményezésével magára a törvény üdvös voltára, és a törvényhozás további nézeteire bizodalom helyett közömbösséget, remény helyett kétséget háritson, mert kérdéseket törvény által nyert jogok elvezését alkalmazni akarni, a szándék legszentebb tisztasága mellett is, ha a törvény és annak inteniója iránt közömbösséget és kétséget nem szül is, de szülni lehet, — és ez végtelen morális veszteség.

3. A kérdés szükségét elhatározó végzés indokaiban szerintem igenigen felöltő tévedés az, mert feltételen alapulnak, oly feltételeken, melyek a criticát soha ki nem áll-

hatják, én legalább kezdeményezni soha nem merném, — s mért nem merném? azért, — mert a kérdés feltétele az volt, hogy hátha megkérdetve nem akarnának rendezett tanácsot, hamarabb tisztába jó az ügy, — igen, de ezzel szemközt egy sokkal erősebb morális alapokon nyugvó bizonyosság áll, az t. i., hogy oly község, — ha csak teljesen félre vezetve nincs, mely a törvény által biztosított önkormányzatnak, melynek árnyékához (a mire alább majd vizsgálom fogok térni) még szolgai helyzetében is annyira ragaszkodott, melynek gyakorlatában volt, melynek biztos megnyerhetéseért minden nap esengett az egek urához, — magától eltaszitsa, széles e világon nem létezhet, ez morális lehetetlenség, s az alföld értelmiséggel megáldott községeiben, melyek 18, 20, 22 és 28 ezerre menő lelket számlálnak, éppen teljes lehetetlen. A kérdés tehát annál visszásabb volt, mert a mint hallom, (mert nem olvastam) a helytartósági rendelet a megyének egyszerűen, és kétszer egymásután, csak azt hagyja meg, hogy a rendezett tanácsosok biró községek mielőbbi rendezésre utasítsanak; — de legyen akár hogy, én abban, hogy akarják-e magukat rendezni, az iniciatívát mindig a községre akarnám hagyatni, s ha a nemakarás egyszerű elutasítás folytán a községből eredne ki, akkor látnám helyét a körülmények s akkor is az előre bocsátott elvek szerint a felsőbb hatalom beleavatkozásának, és annyival inkább

4. Mert nem hiányzik a példa, hogy bár a megyénél a kérdés szüksége a legtisztább szándékkal volt is összekötve, a legszentebb népjogi kérdés felett a fondorkodás gyalázatos foglalkozásának nyitott alkalmat, — mely valóban a legaljasabb visszavonás elemeivel terhelten, csak nem veszélyesen kezdé szétharapózni. A kérdés kihirdetése után alkalmat nyertek, és szabadságot vettek maguknak olyasok, kik bélyegzett magukviselete miatt minden ki-

tüntetés — megkülönböztetésből kimaradtak, mindent elkövetni, hogy ha ők nem lehettek semmik, legalább a város tanácsrendezésénél ők is bosszút állhassanak másokon, és oly községben, hol, bizony alig hibázom, ha azt állítom, hogy a megyebeli intelligentiának egy tized része lakik, — kikből oly képviselőtestületet, oly tanácsot lehetne alkotni, mely akármely k. városban is helyt állhatna, — elkezdett a harez, kell, nem kell városi tanács? szórattak a pasquilusok, uraknak gúnyoltatott az értelmiség, kik az egyenlőség megtestesülésének nem kis mértékben voltak előmozdítói; név szerint pelengérré állított legnagyobb rész, ha a nép dühének nem, de gyűlöletének nyilván kitéve, kik másodsor akarják a nép vérét kizsarolni, — mint tették szerintök az örök váltsági szerződésnek a nép nyakára tolásával sat., egy szóval, az egész törvény az urak kedvéért alkotottnak lenni hirdettetett; — s az eredmény, nem az, hogy megalakult a városi tanács az ugy gúnyolt urak kihagyásával, — hanem máig sincs rendezett tanácsa egy városnak, mely 28 ezer lelket számít, eldobta magától alkotmányos szent jogait, és megelégszik szomorú pótlásúl még szomorúbb győzedelmével. Nézze ezt tiszta lelkű hazafi bárminek, — én nyilvános és súlyos csapásnak tekintem.

5. Ezeknek elősorolása után immár nem is szólok arról, hogy a kérdés, — a mi különben lehetetlen, hogy végzősileg határozott volna — még ugy is intéztetett bizonyos helyen a néphez, kell-e 2000 vagy 8000 frtos tanács? Tehát az önkormányzati jogról, annak gyakorlatáról és az azzal egy irányban növekvő szellemi gyarapodásról lemondás fontosságát lehet fillérekkel mérlegezni? Mi picinleges minden — a civilisatio, — és az 1848-ki törvények elveitől eltérő retrograd gondolat! Nem akarom állítani, hogy czél és szükség nélküli pénzpazarlás nem teher;

— e teher még is legelviselhetlenebb, ha azt beleegyezésünk nélkül és nem a magunk céljai szerint mások róvják ránk; — egyébiránt, mert az önkormányzat adja meg a mintegy nyügeiből kibontakozott embernek az első szabad lélekzetet s a kebelnek, — melynek nyomása oly keserves volt, első kitágult lüktetését; — ennek elérhetéseért és megtarthatásaért nincs drága váltság; — míg annak elvesztése esetére, minden surrogátum felszámíthatatlanul drága és nyomasztó.

Azt szokták ugyan erre mondani; a szolgabíró is az önkormányzat kifolyása, hiszen maguk a községek is befolyanak választásába. — Mire való ez az illusio? tudok esetet, hogy járásbeli szolgabíró, azon községből, hova választatott, talán 10 szavazatot sem kapott, azonban ő mint hatóság, ha akarja respectálja, ha nem, nem a község kivánatait, s a község saját belügyeiben is függetlenül áll, a város egész többsége sem szavazhatja le; — holott törvényszerűleg rendett állapotban, saját képviseleti akarata többségétől függ a községnek önállólag de egyszersmind kötelezőleg határozni. Egy szóval, én nem kételkedem senki igazságos és becsületes eljárásában, adja is az Isten, hogy miután eddig a szolgabíró, csak a ne mesek bírāja volt, csak az 1848-ki törvények erejénél fogva vált a nem rendezett községek általános birói hatóságává, az olcsó tanácsok mellett ne támadjon sehol az országban egy kövér szolgabírótság sem, mely azután sokszor felülmulhatná a rendezett tanács költségeit, de azt bátran kimondom, hogy a községeknek a saját választottak iránti bizodalomból kifolyó nyugalom, a fenakadás nélküli gyors igazság kiszolgáltatás, az önkormányzat következtében a város javára célzó intézetek létre hozatalára fordított szünteleni gond, s általában a város előmenetelét eszközlő éber buzgalkodás, — mi a község saját testületét legközelebről ér-

dekli, s mire felelőssége érzete lankadatlanul ébreszti sőt erkölcsileg kényszeríti, — ez a szolgabírói hivatalban összpontosítva feltalálható soha nem lesz, ez nem csak moráliter, de physice is lehetetlen. A mire egyébiránt, a mennyire csak lehet, még rövideden fogok visszatérni.

6. Most még szükségesnek tartok a múltakból egy ténnyt felhozni, azon idea ellenében, mintha a tanácsrendezés jogának életbe léptetése miatt a községek a megyékkal tágabb összeköttetésbe lépnének, mint valaha voltak. Megengedem ugyan is, hogy tágabb összeköttetésben legyenek mint a nem rendezett tanácsú községek, de nem tágabban mint voltak, mióta a magyar álladalom létezik.

Azt állítom ugyan is, hogy azon viszonyok, a melyekben leendő eljárásra az 1848-ki törvény szerint, a rendezett tanácsú községek ezentúl is feljogosítottak, soha, de soha szolgabíró eleibe nem tartoztak, és viszont a megye azon befolyását, melyet 1848 előtt gyakorlott, most épen úgy bírja, mint az előtt. Vagy az elmúlt 11 súlyos év annyira kiverte a multak minden emlékét? üssük fel tehát az 1848. törvények IX. és XI. cikkeit, és mit látunk ott? mindennütt azt, hogy azon ügyek, melyeket a rendezett tanácsú községek intézendenek, — 48 előtt az uriszékre tartoztak, s az uriszékről vitettek feljebb a megye törvényszékére. Ebből a tanúság:

1. Hogy ezen ügyek soha nem tartoztak szolgabíró eleibe.

2. Hogy az akkori megyéveli összeköttetés nem tágult meg, — mert a feljebbvitel az uriszék eltörlése után most is a megyére történik, tehát a szolgabírói hatóság kihagyásával a megyéveli összeköttetés nem tágult, — s a szolgabírói hivatal kihagyásával, mely az előtt sem volt semmi

közvetítő kapcsolat, a különbség semmi, legfeljebb, hogy nincs uriszkék.

3. Hogy a nép szabad mozgathatásának bilincsei egyedül az urihatóságban fészkeltek, melynek megszüntetésével a megye se gyengébb, se erősebb, mint azelőtt, hanem áldottabb lett a község, a mennyiben magán peres ügyeit alkotmányos jog szerint maga kezelheti, melyeket azelőtt szolgálilag kezelni volt kénytelen.

Mind ezekre azt mondhatná valaki, igen, de ha a szolgabíró a rendezett tanácssal ellátott községekben nem volt közvetítő kapcsolat a község és megye közt, tehát a többiek is azt követelhetik, hogy ezentul se legyen, — erre a felelet ez:

Hogy most nem követelhetik, mert a törvény mást rendel, a törvényt pedig tisztelni kell, hanem hogy követelni fogják, az olyan igaz, mint $2 \times 2 = 4$. — Akárhogy dönt most el a rendezett tanácsu községek ügye, semmi sincs kétségtelenebb, mint hogy a rendezett tanácsu községek, a k. városok színvonalát fogják követelni, a többi községek a fejlődés processusa szerint ismét azokat fogják követni, egész addig, míg végtére, — ha a nagy Isten magunk igyekezete mellett ránk mérte a kifejlődés teljes boldogságát, a socialis mozgalmak veszik át a magány viszonyok vezérszázlóit.

De azért ne sirassuk ily korán a feledhetetlen megyei életet, melyhez oly sok kedves, a mi időkben oly semmivel össze nem hasonlítható varázsemlékek kötnek; — mi már régen elporlottunk, midőn ez be fog következni, s felettünk a mi veszteségünk váltságán egy még boldogabb nemzedék álland. Beh szép kép uraim, hagyjuk fejlődni, ha csak ugyan Albion az alkotmányos élet eszményképe.

E pontnál két figyelmeztetést kell tennem:

1. is azt, hogy midőn azt mondom, hogy az urihatóság bilincsei fékeztek a nép szabad mozgathatását, nem szabad összetéveszteni a személyekkel; mert az utolsó időkben épen az urirend volt az, mely a honszeretet oltárán maga törte szét a belincseket, melyeket az ősi institúciók folytán a népen talált, ők emelték fel magukhoz, és nemesebb ösztönből törölték le a multak keserveit, mint a milyet a világ bármely aristocratiája felmutathat. Az institutio költhet fájdalmas sohajokat, de maguk az urirend 1848-iki személyei oly magas honszeretet, és egymást átkarolni vágyó szív s indulattal az örökös kibékülés öszintéségével törlek el a multak sérelmeit, hogy annak ragyogó fenségét, a magyar nemzet boldogsága legmagasabb tetőpontján, mint alkotmányos életehajnalán hála nélkül soha nem említheti, s melyet a történelem, a népjog dicsőítésének még eddig, mint egyetlen egy példáját lesz kénytelen örök fényárban, más nemzetek példájára feljegyezni.

2. Hogy mind ezekből azt vonhatná ki valaki, hogy én a szolgabírói, — vagy tán a megyei hatóságnak is ellensége vagyok, — koránt sem, — a megyének mi hivei vagyunk élet és halál váltságán, és maradunk, mert provincialis political nézeteink kifejlesztésének központosító eleme, de azért nem irtózom kimondani, hogy ismét életben halálban megátalkodott ellensége vagyok minden szük, ségtelen és törvényben nem gyökerezett beavatkozásnak sőt magának a törvénynek is, — jól megértsük, — nem megszegője, sőt igen nagy tisztelője, hanem ostromlója mind addig, míg meggyőződésünk szerint czélszerűbbel lehetne felcserélni.

7. És utoljára lehetetlen mellőzni, hogy a felett egyikét szót ne ejtsünk, tulajdonkép mi a rendezett tanács, mert úgy látszik, e kérdés irányában sem maguk a megyék —

legalább ezen a vidéken, — sem a községek tisztában nem lehetnek, — különben sem a megyéknél az a gondolat, hogy a rendezett tanács költségeket feltételez, nagyobbakat mint az előtt, nem támadhatott volna, sem a községeket attól a gondolattól, hogy magukat, ha akarják, rendezzék, elvezetni lehetetlen lett volna.

Sokan azt hiszik, hogy rendezett tanácsot azalatt kell érteni, ha az nagy czifrán polgármesterrel, ügyvéddel, doctorral, mérnökkel, kapitányi hivatallal tudja Isten mi al- és főhivatalokkal van kiállítva, pedig ez nagy tévedés, mert az 1848-iki 24-ik törvényből az erre való kötelezettséget kiolvasni egyáltalában nem lehet. Az említett t. cz. nem azt határozza meg, hogy mi a rendezett tanács? — miből áll? — vagy hogy, melyek azon községek, melyek a rendezés jogával felruházva vannak? hanem egyszerűen azt mondja, a mely községek rendezett, első bíróságu tanácssal vannak ellátva, a választásra nézve hogy rendezhetik magukat? — minő hivatalokat kell felállítani, azt az 1848-ki XI. t. czikkből lehet biztosan felismerni, mert a rendezett első bíróságu tanácssal ellátott községek eredete nem az 1848. 24-ik törvényczikk következése, — mert azok már azelőtt is léteztek. — Igy szól az 1848-ik XI-ik törvényczikk 2. §. a: „Oly perek, melyek eddig az első bírósági hatósággal ellátott rendezett tanács által az uriszékre vitettek feljebb: ezután egyenesen a megyei törvényszékre fognak feljebb vitetni“, — tehát első bíróságu rendes tanácssal ellátott községek már 1848 előtt léteztek, mindenütt ott, hol a feljebbvitel az uriszékre történt. Ennélfogva, hogy valamely községnek rendezett tanácsa ezentúl is fenmaradjon, sem több költség, sem több személyzet nem kívántatik, mint 1848 előtt volt, kivéven talán a cselédeket, mert mikor ezen községeknek ingyen

kisbirái, tizedesei és hadnagyai voltak azon idők már elmúltak, el kell múlni minden következáseivel egyetemben, mert a közzszolgálat a legnagyobb szolgálat, mit ingyen kívánni senkitől sem lehet, s mig ingyen kívántatott, akkor is csak a sic volo, sic jubeo nyomasztó helyzet kinövése volt; és kivéven azt az esetet, ha a község bizodalmat megnyert férfait saját tiszta meggyőződése szerint több fizetésre méltatja, mint 48 előtt volt, mert belátja, hogy azoknak alkotmányos szolgálatai más úton neki tizszeresen térülnek vissza, és saját becsületes jó szándékából belátja, hogy azok, kik minden képességeket a város javára feláldozni szivesek, s kiktől most már az alkotmányos úton azt méltán meg is várja, miveltségükhöz illő élelmi s élhetési módnak legyenek birtokában. — Ezek mind annyi igazságok; — hogy ha ma ugyanazon személyek, ugyanazon qualificatióval kik 36-ban a város tanácsát tették, ma is megválasztatnának, ugyanazon fizetéssel, mely akkor volt: rendezett tanácsnak kellene tekinteni, mert már az akkor az előtte lefolyt pereket az uriszékre csak mint feljebbviteli bíróságra vitte fel, pedig az 1848-ki XI. t. cz. szerint az első bíróságu rendezett tanácsoknak ez a typusa.

Nincs szándékom, sem kedvem, sem akaratom e thésis körül soká további fejtegetéseket tenni, majd megteszem, ha szükség talál rá lenni, csak azon következtetést állítom fel az előrebocsátottaknál fogva, hogy ily községekben, melyeket az 1848-iki törvény fentebb említett oknál fogva első hatósággal bíró tanácsu községnek kimondott, a szolgabirói hivatal a magán ügyekbeni törvénykezés felett hatósággal többé nem bírhat, még akkor sem: ha képzelni lehet, hogy van olyan község, mely a maga emelkedett állását, s érdekeit nem értve, azt nyilatkoztatja, hogy az 1848-ik 24 t. cz. értelmében magát rendezni nem akarja;

— mert a szolgabírói hivatal az 1848-ki törvények szelleme szerint, ez esetben sem lehet más, mint substituált hatóság az uriszék helyébe azon értelemben, mint az 48előtt volt; — azaz, ha csakugyan van község, mely a világ bámulatóra azt mondja, hogy ő képes ugyan követet küldeni az országgyűlésre, s azt törvényes úton tudja is eszközölni, de saját magát nem képes az 1848. 24 t. cz. értelmében úgy rendezni, mint azt azelőtt az uriszék rendezte, akkor sem következhetik más, mint hogy tehát a szolgabíró fogja rendezni, de nem máskép, mint a hogy az uriszék rendezte vagy is első bírósági hatósággal felruházva. — Ezt kénytelen voltam megjegyezni a nép iránt viseltető azon kiolthatatlan hazafias érzelmennél fogva, hogy legalább azon jótékonyságtól el ne essék, melyet eddig az igazság kiszolgáltatása körül élvezett, s melyet saját tanácsházán kívül feltalálni teljes lehetetlen, — vagy ha talán ennek is más értelmet akarna valaki tulajdonítani, azt t. i., hogy mihelyest egy község magát nem akarja rendezni, annak azontul minden autonomicus állása megszűnt, — holott a különbség nem lehet más, mint hogy a tiszta fogalommal bíró községek rendezzék önmagukat, ezeket pedig rendezze a szolgabíró, akkor azon községek ne csak azt mondják ki, hogy magukat rendezni nem akarják, s azt a szolgabíróra bizzák, hanem mondják ki azt is, hogy közlök az értelmiség kihalt, ők maguk közöl senkit, ki az értelmiség azon fokán állna, mint melylyel 1848 előtt számosan birtak, — mert hogy birtak, azt a törvény bizonyítja, — nem találnak, s akkor világosítsa fel őket a jó Isten! hogy el ne hagyják magukat, mert a ki magát elhagyja, azt az Isten is elhagyja

Ezzel bezárom elmélkedésemet, rövid berekesztésűi csak azt adván hozzá, hogy ha kérdené valaki, mi vezérelt engem ezek összeszedésében? — tehát megmondom. Míután kiszorítottam magam magamat, — belátva tehetetlen-

ségemet, — a térből magasabb körökben a hazafias intézetekben közre működhetni, mi egyéb tér maradt fen védeni autonom állásomat? mint a község, melyet hanyatló napjaimra a sors még meghagyott, s melynek körében jól tudom szinte sok mindennek, minek üdvössége az egész hazára kiterjed előmozdítója lehetek. Kinyomattam pedig azért, hogy egyrészt azok, kik velem egyet értenek s kik eszmecseréinkbe több összejüvetelkor egymást támogattuk, a támogató eszméket, gondolatokat, melyeket egymásközt elejtettünk, velem együtt érzett hazafias céljokra használhatólag egy öszvegben feltalálhassák, melyet úgy igyekeztem összeállítani, hogy ebben minden nyomatókos gondolat, a 7-ik pontot kivéve, befoglalva legyen.

Kinyomattam továbbá azért, hogy azok is, kik velem ellenkező véleményben vannak, méltassák egy kis gondolkozásra azt, mi ezen elmélkedésemben legfőbb, „valjon szabad-e, lehet-e a nép fejlődésének legkisebb akadályt is tenni? mert én azon hitben fogok meghalni is, hogy e solidaritásnak nagyreményű gyümölcse csak akkor érik meg, ha a nép lassankint, a maga saját tűzhelyénél tanulja meg az alkotmányos élet jótékonyságát, s azzal együtt a törvények tiszteletét, mely azután oly általános legyen, hogy minden törvény említésekor az engedelmisségnek feltétlen ájtatos buzgalma hassa át, mert ha valamely nemzetnek erre szüksége van, a hirtelen átmeneteli stadium közbejöttével, a mi nemzetünknel az legnagyobb szükség, különben a solidaritás végett tett minden áldozat nem csak fölösleg de még veszélyes is lehet.

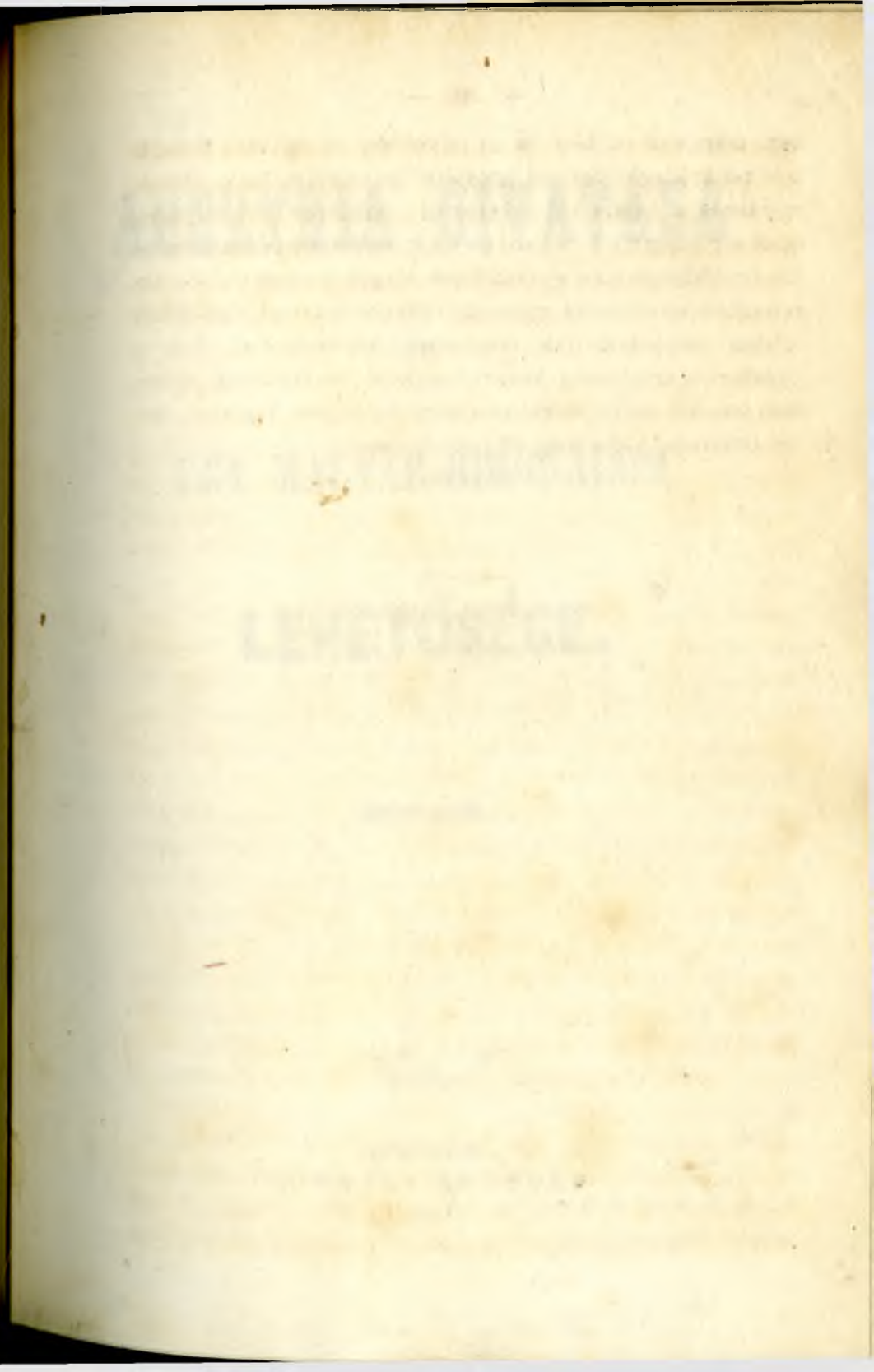
Kinyomattam végre azért, hogy ne sajnáljanak az illetők egy pillanatot vetni országunk jelen állapotára, hogy azon roppant községek, melyek az alvidéken léteznek, mért nem emelkedhettek a miveltség legközépszerűbb fokára

sem, mért van az, hogy a mi miveltség és fejlődés bennök találtatik, idegen helyről hozatott? ne tulajdonítsák, kérem, egyébnek e nemzetnél sokszor oly pirulásba ejtő bélyeget, mint a g y á m n o k o s k o d á s n a k, mivel a gyámnokoskodás örökkön örökké gyermeknek törpíti az embert. Ne teremtsünk az eltörlött gyámság helyébe másikat, különben méltán megérdemeljük mindazon lehetőségeket, mit a gyermekes éretlenség hozhat magával. — De nincs, mondom szándékom ez utolsó nézeteket bővebben taglalni, tehát bezárom. Áldja meg az Isten e hazát!

...k, velem egy...
 ...eg egy öszveghen...
 ...amelliani, hogy ebben minden...
 ...ik pontot kívánva, beloglalva legyen...

...Kinyomattam továbbá azért, hogy azok is, kik velem...
 ...olnakerő véleményben vannak, méltosak egy kis gondol-
 ...korára azt, mi ezen elmélkedésben legjobban...
 ...arab-d-e, lehet-e a nép fejlődésének legkisebb...
 ...akadályt is tanulni mert én azon hitben lélek meg-
 ...lalni is, hogy a solidaritásnak nagy szerepe van a gyarmat-
 ...sak akkor érik meg, ha a nép lassankint a magyarsághoz...
 ...belvétel tanítja meg az alkotmányos élet fejlődéséig, a
 ...axal egy új törvények tisztolalt, mely minden oly árt-
 ...léon legyen, hogy minden törvény emeltesse az egész
 ...dehességnek föltétlen kötelezőségét, ha az, mint ma
 ...valamely nemzetnek erre szüksége van, a föltétlen álmans-
 ...teli stádium külsőjével, a mi nemzetünkéül az legna-
 ...gyobb szükség, különben a solidaritás végett ezt minden
 ...áldozat nem csak fölösleg de még veszélyes is lehet...

...Kinyomattam végre azért, hogy ne sejtőljenek az li-
 ...terek egy pillanatot vetni országunk jelen állapotára, hogy
 ...azon ropant korszakok, melyek az elvárások létezését, mért
 ...nem emelkedhetek a miveltség legkisebb mértékéig...

51

378

AUSZTRIA HIVATÁSA

ÉS

EGY MAGYAR-BIRODALOM

LEHETŐSÉGE.

B-tól.

4.

PEST,
LAUFFER ÉS STOLP.
1861.

616752 00564875

